

Dødsstraff i krig?

100308

Av Werner Christie

Den aktuelle sak er ikke om vi skal ha dødsstraff i krig, men om norske styresmakter for all fremtid skal fraskrive seg muligheten til å innføre dødsstraff. Et vedtak av St.prp. 37, som nå ligger i Stortinget, er like gjennomgripende som en grunnlovsendring. Likevel skal saken vedtas ved alminnelig flertall, og uten at den har vært forelagt Forsvarsdepartementet, forsvarssjefen, generaladvokaten eller noen av befalsorganisasjonene.

Krig er politikk

Krig er en politisk handling, og det er våre politikere – Statens styresmakter – som beordrer soldaten til å kjempe med livet som innsats. Det er i første rekke offiserene som skal sørge for at ordren blir omsatt i effektive forsvarstiltak; de er da også gitt fullmakt til å kommandere sine underordnede over dødgrensen.

Disse dramatiske fullmakter og pålegg forårsaker dyptgående etiske konflikter. Jeg har forespurt flere venner som kjempet hjemme og ute under krigen, og samtlige har hatt en gjennomgripende personlighetskrise omkring de moralske sider ved å ta liv. Remarque har kalt prosessen «Fra menneske til soldat», andre kaller den en forråelse. Jeg vil kalle den en fortrenning eller en slags beskyttelsesmekanisme. Man har lagt krisen bak seg og er soldat. – Når krigen er over, kommer en ny omstilling, Remarque har kalt den «Veien tilbake», og også denne prosess er vanskelig.

Forræderen

Foruten alle redsler er også forræderi en del av krigens virkelighet, og dette vil av den kjempende soldat bli oppfattet som den mest nedrige av alle forbrytelser. Etter St.prp. 37 vil forræderen bli stilt for retten, med fengsel som maksimal dom.

Vil en hardt presset soldat i en forvirret krigssituasjon forstå dette? Neppe, det man forlanger er at soldaten plutselig skal bli menneske, og så umiddelbart etter igjen soldat. Og han skal bli en effektiv soldat med stor kampvilje.

Disse hurtige rollebytter betyr en enorm påkjenning, og likvidasjon og selvtukt vil lett tvinge seg frem.

I 1979, under Arbeiderparti-regjeringen, opphevet Stortinget bestemmelsen om dødsstraff i krig. Det var sterk motstand mot opphevelsen, men opposisjonen stilnet fordi muligheten for gjeninnføring av dødsstraff ble holdt åpen. I 1982, under borgerlig regjering, var Norge medforlagsstiller i FN til konvensjonen som forbyr dødsstraff i krig. Det er denne konvensjonen som danner grunnlaget for St.prp. 37. Saken har altså hatt en tverrpolitisk tilslutning.

Høyre har imidlertid endret oppfatning, og vil stemme mot proposisjonen, det vil også Fremskrittspartiet. Arbeiderpartiet og SV vil stemme for.

Ikke partipisk

Spørsmålet er et etisk problem av helt sentral betydning for vårt forsvar, og det er derfor foruroligende at standpunktene følger partilinjene. I denne sak er det forkastelig å bruke partipisken, her må hver enkelt stortingsrepresentant stemme ut fra sine etiske og moralske grunnholdninger. Det er imidlertid maktpåliggende at representantene husker at vi har akseptert krig og dermed vold som en mulig løsning av politiske konflikter,

representantene beordrer selv soldatene avgårde, men får de den støtte de fortjener?

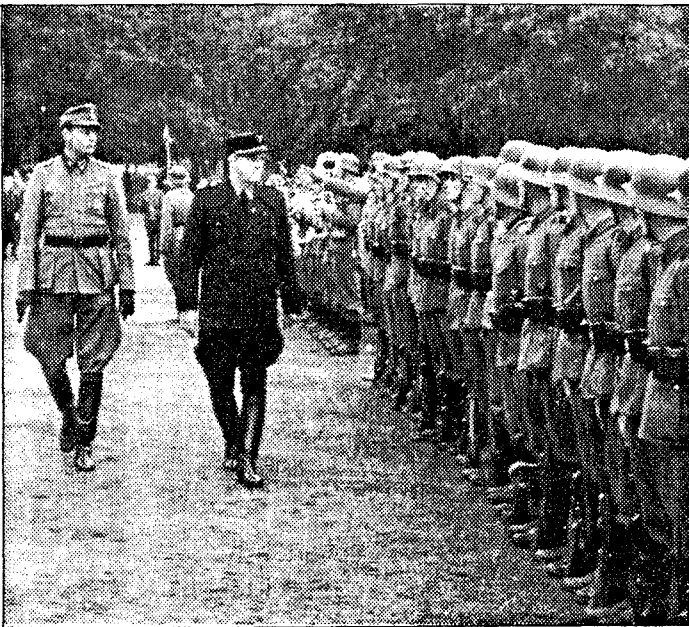
Sakens gang

Selve saksbehandlingen har vært underlig. Hvorfor har ikke forsvarssjefen og generaladvokaten fått uttale seg? Generaladvokaten er som kjent vår fremste instans når det gjelder disiplinær- og jurisdiksjonssaker. Våre politikere har vanligvis ingen hemninger når det gjelder å sende saken på «høring» – ja, ørkenvandring.

Befals- og veteranorganisasjonene er også meningsberettiget, og det haster ikke med å få St.prp. 37 behandlet. – Det haster heller ikke med å avskjære seg fra senere vurderinger av dødsstraff i krig. Det er ingen indikasjoner på at det sittende storting er mer klarsynt enn de fremtidige.

Jeg tilhører den generasjon som i 1940 ble sendt i krigen med mangelfull trening og skrøpelige våpen. Gjennom sin blåøyethet og «idealisme» svek den eldre generasjon oss som dengang var unge.

Måtte politikerne idag har realisme og fantasi nok til å forstå sitt ansvar og krigens realiteter.

Foruten alle redsler er også forræderi en del av krigens virkelighet, skriver artikkelforfatteren. Bildet viser Vidkun Quisling som inspiserer en avdeling av Den Norske Legion på Slottsplassen.